

Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler¹

Özgün Uyanık
Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
ozgunuyanik@hotmail.com

Adalet Kandır
Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi
akandir@gmail.com

Özet

Sıfır- altı yaş dönemini kapsayan okul öncesi dönem, insan gelişiminin kapsam, hız ve nitelik açısından en yoğun olduğu dönemdir. Okul öncesi dönemde, bedensel, sosyal, duygusal, bilişsel ve dil gelişimleri açısından son derece önemli ve geleceği belirleyen özellikler kazanılmaktadır. Bu dönemde çocuğun kazandığı becerilerden biri de erken akademik becerilerdir. Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler, okuma yazma becerilerini ve matematik becerilerini kapsamaktadır. Çocuğun içinde bulunduğu tüm sosyal ilişkiler, çevresindeki uyarıcı materyaller, çocuğun bu materyallerle nitelikli olarak etkileşimde bulunması ve aldığı kaliteli eğitim erken akademik becerileri üzerinde oldukça etkili olmaktadır. Erken akademik beceri eğitimi, çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeyini arttırmakta ve ileri akademik becerilerinde çok daha başarılı olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle, erken akademik becerilerin desteklenmesinde anne babalara ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmada, okul öncesi dönemde erken akademik becerilerin kapsamı, okuma yazma becerileri ve matematik becerilerinin özellikleri ve bu becerileri etkileyen temel beceriler tartışılarak anne babalara ve alanda çalışan eğitimcilere öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitimi, erken akademik beceriler, okuma yazma becerileri, matematik becerileri.

Early Academic Skills in Preschool Period

Abstract

Preschool period, covering 0-6 years of age, is the most intensive period of human development in terms of speed and quality. In this period, extremely important characteristics under the framework of physical, social, emotional, cognitive and language development are attained. One of the skills acquired during this period is the children's early academic skills. Academic skills within preschool period include early literacy skills and math skills. Children's social interactions, the environment and the stimulus materials around them, quality of interaction with these materials and the education given have all been found to have effect upon early academic skills. Early academic skills training, increases the level of children's school readiness and provides much more success at advanced academic skills. Therefore, parents and educators have important responsibilities in fostering early academic skills. Starting from this standpoint, in this study it is aimed to discuss the scope of early academic skills during preschool period, literacy skills and characteristics of math skills, and basic skills that affect these skills with suggestions for parents and educators.

Key words: Early childhood education, early academic skills, literacy skills, math skills.

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Adalet Kandır danışmanlığında yürütülen Özgün Uyanık'ın "Ankara Örneğinde Kaufman Erken Akademik ve Dil Becerileri Araştırma Testi'nin 61-72 Aylık Türk Çocuklarına Uyarlanması" isimli yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1. Giriş

Okul öncesi dönemde yer alan okuma yazma becerileri ve matematik becerileri erken akademik beceriler olarak adlandırılmaktadır. Okuma yazma becerilerinin kapsamında sözel dil becerisi, alfabe bilgisi, fonolojik duyarlılık, sözcük bilgisi, aynı sesle başlayan sözcükleri tanıma, aynı sesle biten sözcükleri tanıma, yazılı sözcükler içerisinde söylenen sözcüğü gösterme gibi beceriler yer almaktadır (Morrow ve Gambrell, 2004: 5; Neuman ve Dickinson, 2002: 97-98). Matematik becerilerinin kapsamında ise büyük-küçük gibi boyutla ilgili kavramlar, tanıma, adlandırma, eşleştirme, karşılaştırma, gruplama, sıralama, sayılar, toplama, çıkarma ve bölme işlemi, model alma, geometri ve uzaysal mantık, ölçme, grafik oluşturma gibi beceriler bulunmaktadır (Charlesworth ve Lind, 2007: 7-11).

Okul öncesi dönemde çocukların akademik becerilerini en üst düzeyde kazanmaları oldukça önemlidir (Hills, 2005: 1). Okul öncesi eğitim kurumları çocukların sosyalleşmelerini desteklerken aynı zamanda deneme yanılma yoluyla keşiflerde bulunma, paylaşma, işbirliği içinde çalışma, problem çözme, kendi kendine karar verme gibi becerilerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Çocuğun var olan doğal merakından ve keşfetme becerilerinden yola çıkılarak okul öncesi dönemde kazandırılan temel kavram ve beceriler çocuğun ileriki öğrenmelerini ve gelişimini desteklemektedir (Mağden ve Şahin, 2002: 44-45; Ulusoy, 2003: 137-146).

Okul öncesi dönemde çocuğa uygulanan temel akademik beceri eğitimi çocukların ilköğretime hazır bulunuşluk düzeyini arttırmakta ve ileri akademik becerilerinde çok daha başarılı olmalarını sağlamaktadır (Unutkan, 2006: 60-70). Çocukların öğretmenleriyle iyi iletişim kurduklarında ve duygusal açıdan kendilerini güvende hissettiklerinde enerji ve dikkatlerini öğrenmeye verdikleri kabul edilmekte ve buna bağlı olarak çocukların akademik becerilerinin daha iyi desteklendiği belirtilmektedir (Burchinal ve ark., 2002: 415-418).

Çocukların öğretmenleriyle olduğu gibi anne-babaları ile olan yaşantıları da okul öncesi dönemden itibaren onların akademik becerilerinin kazanımıyla ilişkilidir. Çocuklar, okuma yazmayla ilgili ilk deneyimlerini onlarla kurduğu etkileşimlerle kazanmaktadırlar (Yazıcı, 2002: 155). İşitsel ve görsel algıyı geliştirici okuma yazmaya hazırlık kitaplarıyla çalışan, büyük resimli kitaplarla okuma etkinliklerine katılan, kendisine öyküler masallar anlatılan aile ortamından gelen çocukların, okuma yazma öğrenmenin ön becerilerini büyük ölçüde gerçekleştirdikleri fark edilmiştir (Çelenk, 2003: 80) Çocukla birlikte resimli kitapları okuma etkinliklerinde, çocuklar sayfalar üzerindeki sembollerle konuşma arasındaki ilişkileri anlamaya başlamaktadır. Çocukların kitapları okurken satırların, soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru ilerlediği, yazılanların söylenebildiği ve söylenenlerin de yazılabildiğini anladıkları, dolayısıyla yazı diliyle konuşma dilini ilişkilendirdikleri görülmektedir. Çocuklarla geçirilen okuma yazma deneyimlerinin ve zengin uyarıcıların onun okuma yazmaya karşı isteğinin artmasını sağladığı ve bu dönemde kazandığı okuma yazma deneyimlerinin, okuma yazma materyallerini tanıma, anlama ve yorumlama becerilerinin gelişimini desteklediği vurgulanmıştır (Çelenk, 2003: 80; Yazıcı, 2002: 155).

Çocukların akademik becerileri erken kazanmasında, hem anne-babaların hem de öğretmenlerin uyarıcı ve tepkisel yetiştirme tarzının, çocukların yazı ve sayılar ile erken yaşantılar geçirmesinin ve sınıf, aile ortamındaki yetişkinlerle olumlu etkileşimler kurmasının etkili olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir (Burchinal ve ark., 2002: 416). Tüm çocukların akademik başarılarında aile ve sınıf faktörlerinin etkili olduğu bilinmesine karşın, risk altındaki

çocuklar için bu faktörlerin çok daha önemli olduğu vurgulanmıştır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, özellikle alt sosyo kültürel ve ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına uygulanan nitelikli eğitim programlarının çocuğun dil ve akademik gelişimi üzerinde oldukça olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür (Campbell ve ark., 2001: 231-232; Chapman ve ark., 2000: 703).

Bu nedenle bu çalışmada; okuma yazma ve matematik becerilerini kapsayan erken akademik beceriler ile çocuğun içinde bulunduğu tüm sosyal ilişkilerin, çevresindeki uyarıcı materyallerin, bu materyallerle nitelikli olarak etkileşimde bulunmasının, aldığı kaliteli eğitimin ilişkisi tartışılarak, öğretmenlere ve anne babalara çocukların erken akademik becerilerini desteklemelerine yönelik önerilere yer verilmiştir.

2. Okul Öncesi Dönemde Erken Akademik Beceriler

Okul öncesi dönemde temel akademik becerilerin gelişmesi oldukça önemlidir. Bu dönemde erken akademik beceriler okuma yazma, matematik ve dil becerilerini içermektedir.

2.1. Akademik Beceri Kapsamında Okuma Yazma Becerileri

Çocukların, okuma yazmaya ait becerilerinin gelişimi bebeklik dönemlerine kadar uzanmaktadır. Okuma yazma becerileri doğumla birlikte başlayan uzun bir süreci kapsamaktadır. Dinleme becerisi, konuşmanın ön koşuludur. Konuşma ise okuma yazmaya giden en önemli adımlardan biridir (Constantine, 2004: 25; Jackman, 2005: 79; Üstün, 2007: 11).

Okuma yazma becerileri, çocuklardaki diğer gelişim alanlarına benzer olarak çevrelerindeki uyaranlara bağlı kazanılmaktadır. Ancak birçok ebeveyn ve eğitimci bu gelişimi fark edemeyebilir (Üstün, 2007: 11). Okuma yazma becerileri, çocukların görünürde olmayan olaylar ve nesnelere hatırlamaları ile birlikte on sekiz – yirmi dört ay arasında ortaya çıkmaya başlamaktadır. Çocuklar çizimlerin, harflerin ve karalamaların; nesnelere, olayları, duyguları ve insanları temsil edebildiklerini öğrenmeye başlamaktadır. Aniden ortaya çıkan okuma yazma becerilerindeki yeterlik, çocukların yazıyla ilgili günlük yaşantılarının artmasıyla birlikte zenginleşmektedir (Constantine, 2004: 25).

Anne babaların, okul öncesi dönemde çocuklarıyla birlikte geçirdikleri nitelikli zaman onların okuma yazma ile ilgili tutumlarını etkilemektedir. Bu yıllarda anne babaların elinde çocuklarını okumaya karşı olumlu yaşantılarla donatmak için bir fırsat vardır. Bu fırsat sayesinde, çocuklarının kitaba karşı olumlu tutum geliştirmesini ve kitaba güvenle yaklaşmasını sağlayabilmektedirler. Okul öncesi dönemdeki çocukların, okuma yazma ve hikaye anlatma deneyimlerinin ebeveynler tarafından desteklenmesi, bu becerilerin gelişimini pekiştirmektedir. Ev ortamlarında, ebeveynler tarafından çocukların ilgisine, fikirlerine ve hobilerine hitap edecek okuma materyalleri seçilmesi, okunan materyalin anlaşılmasının sağlanması ve okumanın keyfinin hep birlikte paylaşılması çocukların okuma yazma becerilerini desteklemektedir. Evdeki kitapların türü ve sayısının, birlikte kütüphaneye gidiş sıklığının ve okuma etkinliklerinden elde edilen keyfin artırılması ayrıca okunan kitapların gerçek hayatla bağlantısının sağlanması evdeki okuryazarlık ortamını arttırmaktadır (Üstün, 2007: 17-24).

Araştırmalar, evinde zengin okuma araç-gereçleri (gazete, kitap vb.) bulunan, işitsel ve görsel algıyı geliştirici, resim çizme ve tamamlama kitaplarıyla çalışan, büyük resimli kitaplarla tahmini okuma etkinliklerine katılan, kendisine öykü masal anlatılan aile ortamından gelen çocukların, okuma yazma becerilerini geliştirebildiklerini göstermektedir. Okul öncesi dönemde okuma yazma becerilerine sahip çocukların, okurken satırların, soldan sağa doğru ilerlediğini, yazılanların söylenebildiği ve söylenenlerin de yazılabildiğini anladıkları, dolayısıyla yazı diliyle konuşma dilini kendi deneyimleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir (Çelenk, 2003: 79).

Erken öğrenmeyle ilgili yapılan araştırmaların kapsamlı bir şekilde incelenmesi sonucu oluşturulan Uluslararası Bilimler Akademisi (National Academy of Sciences, 2000) raporunda, çocukların erken okuma yazma becerilerinin onların dil gelişimi ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Salaway, 2008: 2). Uluslararası Küçük Çocukların Eğitimi Demeğine (National Association for the Education of Young Children, 2001) göre, yetişkinler dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bir bütün olarak geliştiğine dikkat etmelidirler. Doğumdan itibaren bebeklerin çevrelerindeki diğer yaşlılarıyla ve yetişkinler ile dil etkileşimlerine girmesi, okuma yazma becerilerine yönelik ilk yaşantılardır. Ayrıca yetişkinlerin, çocukların dil ve okuma yazma etkinliklerine katılması onların beceri edinimini desteklemektedir. Yetişkinler, çocukların çevrelerini tanımasına ve okuma yazma becerilerini geliştirmek için deneysel ve kavramsal temeller geliştirmesine olanak tanımaktadır. Yetişkinlerle yapılan bir konu hakkındaki uzun ve derinlemesine karşılıklı konuşmalar, çocukları gelecekteki etkileşimli okuryazarlık yaşantılarına hazırlamaktadır. Yüksek kalitedeki okuma yazma becerilerini destekleyen ortamlar dil ve okuma yazma becerilerinin çoklu kullanımını sergileyen ve okuma faaliyetlerini eğlenceli hale getiren ortamlardır.

Çocukların okuma yazma becerilerinin gelişimini anne babaların sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyleri etkilemektedir. Uluslararası Eğitim İstatistikleri Merkezi (National Center for Educational Statistics (2006)) raporundan elde edilen sonuçlara göre, sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerden gelen çocukların, sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyi düşük ailelerden gelen çocuklara oranla okuma yazma becerilerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir (Burchinal ve ark., 2002: 416; Salaway, 2008: 6).

Klebanov ve arkadaşları (1998) çalışmalarında sosyo-kültürel ve ekonomik düzeyleri düşük ebeveynlere sahip okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazma ve dil becerilerinin bu durumdan olumsuz etkilenmekte olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yapılan araştırmalara göre, evdeki okuryazarlık ortamları arasındaki farklılıkların, çocukların ilerideki okuryazarlık başarısında oldukça etkili olduğuna dair bulgular mevcuttur. Örnek olarak, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyleri düşük ailelerin, çocuklarıyla daha az sözel etkileşimde bulunduğu ve buna bağlı olarak çocuklarda sözcük bilgisi gelişiminin az olduğu tespit edilmiştir. Sözcük bilgisi, okuma yazma becerileri ile bağlantılı olduğundan, çocuklarına daha az sözel etkileşim fırsatı veren ailelerin çocuklarının okuma yazma becerilerinin düşük olduğu bulunmuştur. Buna karşın, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyleri yüksek, çocuklarıyla birlikte nitelikli zaman geçiren ailelerde çocukların dil ve okuma yazma becerilerinin oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Snow ve ark., 1998 akt. Constantine, 2004: 33).

Uluslararası Bilimler Akademisi (National Academy of Sciences, 2000) raporuna göre, kaliteli sınıf düzenlemelerinin yapıldığı ve eğitim programlarında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitliliğinin fazla olduğu okullarda eğitim öğretim gören çocukların okula hazır

olma durumlarının daha fazla olduğu ortaya konulmuştur (Burchinal ve ark., 2002: 416; Salaway, 2008: 3).

Dunn ve arkadaşlarına (1994) göre, okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazma becerilerinin gelişimi, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumundaki sınıf ortamlarında bulunan okuma yazma ortamlarının hazırlanmasına oldukça bağlıdır.

Morrow (2001) göre, yazılı materyallerle zengin fiziksel ortamın hazırlanması, çocukları okuma ve yazmaya motive etmektedir. Eğitim ortamlarında okuma yazma becerilerini desteklemek için, evcilik köşelerinde kitap, kalem ve kâğıt gibi materyallerin olması, sınıf ortamında fonksiyonel ve belirgin görsel yazıların, işaretlerin ve çizelgelerin kullanımı önemlidir (Akt. Constantine, 2004: 39).

Dickinson ve Tabors (2001), öğretmenlerin zengin sözcük bilgisi kullanarak çocukları düşünmeye zorlamanın ve yazılı dil hakkında merak uyandıracak sınıf ortamları düzenlemenin, okuma yazma becerileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak, okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin çocuklarla birlikte etkileşim içerisinde kitap okuma etkinliklerinin, çocukların okuma yazma becerilerini geliştirdiği ortaya konulmuştur. Ayrıca okul öncesi eğitim sınıflarında, yeterli sayıda yazılı materyalin olmadığı, kitap okumaya ayrılan zamanın oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ailelerin, dil gelişimi ile ortaya çıkan okuma yazma becerilerini aile içinde etkili iletişim yoluyla ve ailenin çocuklarıyla geçirdikleri nitelikli zamanla geliştirmeleri gerekmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, okuma yazma becerilerine dayalı yeterli hazır bulunuşluğu ve duyarlılığı olmadan bu kurumlara gelen çocuklar için, okuma yazma becerilerini geliştirecek bir sınıf ortamı yaratmaları, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması önemlidir. Bunun içinde yazılı materyaller yönünden zengin ve iyi düzenlenmiş bir sınıf ortamının oluşturulması, kaliteli bir eğitim programı ile çeşitli teknik ve yöntemlerle bu programın çocuklara aktarılması gerekmektedir.

2.1.1. Okuma Yazma Becerilerini Etkileyen Temel Beceriler

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan, okul öncesi eğitim programında yer alan okuma yazmaya hazırlık etkinliklerine temel oluşturacak olan beceriler;

- Sözel dil becerisi,
- Genel kültür bilgisi,
- Yazı bilinci,
- Alfabe bilgisi,
- Fonolojik duyarlılık,
- Yazı öncesi çalışmalarıdır.

Bu beceriler okul öncesi dönemde bulunan çocuklara eş zamanlı olarak, çeşitli etkinlikler ve oyunlar yoluyla kazandırılabilir.

Sözel Dil Becerisi: Çocukların dil gelişimi ve okuma yazma becerileri arasındaki bağlantılar ve karşılıklı ilişkiler, dil gelişimi iyi ve düşük olan çocuklarla yapılan araştırmalar aracılığıyla literatürde çok iyi bir şekilde tanımlanmıştır (Neuman ve Dickinson, 2002: 97-98-99).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, konuşma ve dil sorunları tanımlanmış okul öncesi dönemdeki çocukların, normal gelişim gösteren akranlarına göre okuma yazma becerilerini

kazanmada daha yüksek risk taşımakta oldukları belirlenmiştir (Bishop ve Adams, 1990: 1040). Buna göre, okuma yazma becerilerinde problem yaşayan, normal gelişim gösteren akranlarına göre düşük seviyede olan çocukların genelde sözel dil yetersizlikleri mevcuttur. Bu bilgiler sözel dil becerisi ile okuma yazma becerileri arasında bir bağlantı olduğuna deneysel kanıt sağlamaktadır.

Dil gelişiminde ve sözel dil becerilerinde problemleri olan okul öncesi dönemdeki çocuklar, okuma yazma becerilerinin gelişiminde gerekli olan fonolojik duyarlılık, anlatma ve sözel dille yazı dili arasında bağlantı kurmada problemler yaşamaktadırlar. Ayrıca dil gelişimi yetersizliği olan çocuklar, normal gelişim gösteren akranlarına nazaran daha düşük düzeyde gelişmiş metafonolojik (kafiyeleme, heceleme ve sesleri tanımlama) ve morfosentaktik (biçim - tümce) becerilere sahiptirler (Magnusson ve Naucler, 1990 akt. Constantine, 2004: 26).

Okul öncesi dönemde çocukların dil gelişimi ve sözel dil becerilerinin geliştirilmesi için okul öncesi öğretmenlerinin;

- Çocuklara iyi bir model olmaları,
- Sınıfta zengin bir dil kullanmaları,
- Çocuklarla düzgün cümlelerle dili basitleştirmeden konuşmaları,
- Sohbetlerde betimlemelere fazlasıyla yer vermeleri,
- Çocukları farklı sözcüklerle ve karmaşık cümle yapılarıyla konuşmaya özendirilmeleri oldukça önemlidir (Sevinç, 2003: 178; Üstün, 2007: 20).

Genel Kültür Bilgisi: Araştırmalarının çoğu, okuma yazma becerilerinin farklı, çok bileşenli becerilerden oluştuğunu ortaya koymuştur. Okul öncesi dönemde, eğitim kurumlarına devam eden çocuklar, bu kurumlarda çok farklı yaşantılar geçirmekte, deneyimler kazanmakta ve bunun sonucunda çevresiyle ve dünya ile ilgili birçok gerçeğin farkına varmaktadırlar. Bu farkındalık, çocukların çevresine karşı daha duyarlı olmasını ve keşfetme ilgisinin artmasını sağlamaktadır. Keşfetme isteğiyle harekete geçen çocuk, arkadaşlarına, öğretmenlerine ve çevresinde bulunan diğer yetişkinlerle iletişime geçerek merak ettikleri ve öğrenmek istedikleriyle ilgili sorular sormaya ve araştırmalar yapmaya başlamaktadır. Bu durumda çocuklara rehberlik görevini üstlenen yetişkinin, çocukla birlikte yazılı ve görsel kaynaklardan beraber taramalar yapması ve soruların cevabına birlikte ulaşılması çocuğun hem genel kültür bilgisinin artmasını hem de okuma yazmaya yönelik ilgilerinin artmasını sağlamaktadır. Çocuk bu durumda yeni bilgilere ulaşabilmek için okuma ve yazma becerilerini geliştirmek zorunda olduğunun farkına varmaktadır.

- Çocukların genel kültür bilgilerini arttırabilmek için okul öncesi öğretmenlerinin,
- Sınıf ortamlarını çocukların meraklarını arttıracak zengin materyallerle düzenlemeleri,
- Farklı mekanlara geziler düzenlemeleri,
- Çocukların soru sormaları ve düşündüklerini anlatmalarına olanak tanımaları ve
- Farklı ve ilgi çekici konular aracılığıyla amaç ve kazanımlara ulaşmaları oldukça önemlidir (Sevinç, 2003: 180; Üstün, 2007: 20).

Yazı Bilinci: Yazılı materyaller, çocukların yazı dilini görmesini ve kullanmasını sağlamaktadır. Bu materyallerin sınıf ortamında kullanılmasıyla öğretmen, çocukların dikkatini sözcükler ve harfler üzerine çekebilmektedir. Çocuklar yazılı materyallerle çevrelerinde sıkça

karşılaştıklarında, okumayı bilmeseler de konuşma diliyle yazı dili arasında bağlantı kurmaya başlamaktadırlar. Üzerlerinde yazı olan afişler, resimler, kitaplar, mektuplar, işaretler, gazeteler ve diğer yazılı materyaller, çocukların yazılı dilin sözel dile karşılık geldiğini ve bunun okumayla ortaya çıktığını keşfetmelerini sağlamaktadır (Eliason ve Jenkins, 2003: 238).

- Çocukların yazı bilincini arttırabilmek için okul öncesi öğretmenlerinin,
- Çocuklara farklı türde yazılı materyaller sunmaları,
  - Sınıftaki nesnelere etiketlemeleri,
  - Yazının ne işe yaradığını ve amacını belirtecek etkinlikler yapmaları,
  - Okumak için büyük kitaplar seçmeleri ve okurken parmağıyla sözcüklere işaret etmeleri oldukça önemlidir (Sevinç, 2003: 180; Üstün, 2007: 20).

Alfabe Bilgisi: Alfabeler yazı sistemlerinde okuma yazma becerilerinin geliştirilebilmesi için çocuğun, sözcüklerin sesbirimlerden oluştuğunu, bu sesbirimlerin yazıda harflerle temsil edildiğini ve sözcüklerin kendisini oluşturan sesbirimlerine tek tek ayrıştırılabildiğine dair bir duyarlılığa sahip olması gerekmektedir (Perfetti, 1991 akt. Aktan Kerem, 2001: 79).

Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde, çocukların okula başlamadan önce yazılı dil / alfabe bilgisini kazandığı ve bu durumun kod çözme ve erken okuma becerilerine temel oluşturduğu öne sürülmektedir. Alfabe bilgisi, okuma becerilerinin önemli bir parçasıdır. Alfabe bilgisi ve diğer okuma yazma becerilerini etkileyen temel faktörler, çocukların ileri yıllardaki okuma yazma performansını etkilediği belirtilmektedir.

- Çocukların alfabe bilgisini arttırabilmek için okul öncesi öğretmenlerinin,
- Harflerin seslerini tanıtmaları,
  - Alfabe harflerini sayıların asıldığı gibi sınıflarına asmaları,
  - Kabartma harflerinin üzerinden parmakla gitmeleri,
  - Çocuklardan havada ve kum üzerinde harf şekillerini çizebilmelerini ve oyun hamurlarından harf şekilleri yapmalarını sağlamaları oldukça önemlidir (Sevinç, 2003: 181; Üstün, 2007: 20).

Fonolojik Farkındalık / Duyarlılık (Ses Farkındalığı): Fonoloji, bir dildeki sesleri ve bu seslerin dağılım sınırlılıklarını, bu seslerin hangilerinin anlam taşıdıklarını, nasıl bir düzende bulduklarını incelemektedir (Topbaş, 2005: 66).

Çocukların, sesbirimlerini bilinçli olarak kullanabilmeleri ve günlük konuşmalar sırasında ya da bir metni okuma sırasında sesbirimlerin sıralanışlarına ve niteliklerine ilişkin farkındalıkları “sesbilgisel / fonolojik farkındalık; söylenen sözcükteki ses birimlerini duyabilme becerisi” olarak isimlendirilmektedir (Sevinç, 2003: 181; Turan ve Gül, 2008: 268).

Araştırmalar, çocukların okuma yazma becerileri gelişirken birçok beceriyi de bütünleştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu becerilerin kazanılmasındaki gelişimsel sıraya ilişkin birçok tartışma olmasına rağmen, bu becerilerden en önemlilerinden birinin fonolojik farkındalık olduğu belirtilmektedir.

Araştırmacıların yoğun çabaları doğrultusunda fonolojik farkındalığın alfabeler yazı sistemlerinde okuma yazma öğretimindeki rolü, geniş ölçüde tanımlanmıştır. Birçok araştırmada elde edilen bulguların ışığında fonolojik duyarlılık becerisi ile okuma arasında yakın bir ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur (Aktan Kerem, 2001: 64).

İlköğretimde okumayı öğrenmenin kolaylaştırılabilmesi için okul öncesi dönemdeki çocukların da harf bilgisinin ve fonolojik farkındalığının geliştirilmesi önemlidir (Constantine, 2004: 29).

Fonolojik farkındalık becerilerinin kazanım sırası incelendiğinde;

- Uyak becerileri,
- Sözcükleri hecelerine ayırma,
- Aynı sesle başlayan sözcükleri tanıyabilme,
- Aynı sesle biten sözcükleri tanıyabilme,
- Bir sözcükteki ses sayısını hesaplayabilme ve ünsüz- ünlü, ünlü-ünsüz ve ünsüz-ünlü-ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme,
- Ünsüz-ünsüz-ünlü-ünsüz, ünsüz-ünlü-ünsüz-ünsüz ve ünsüz-ünsüz-ünlü-ünsüz-ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme,
- Bir sözcükteki sesleri manipüle edebilme (“kat” sözcüğünü “k” sesini kullanmadan da söyleyerek ortaya yeni bir anlam çıkarma) becerilerinin birbirini izlediği görülmektedir (Turan ve Gül, 2008: 269).

Fonolojik farkındalık becerisini kazanmış olan çocuklar, üst dil becerilerine adım atmaktadırlar. Birçok araştırmacı tarafından, dil hakkında düşünme ve dilin yapısal özelliklerini bilinçli olarak düzenleme becerisi *üst dil (metalinguistik)* şeklinde isimlendirilmektedir (Acarlar ve ark., 2002: 64).

“Üst dil” terimi birçok beceriyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Cümleyi sözcüklere, sözcüğü hecelere ve sesbirimlerine ayırma, sözcüklerde yer alan hece sayısını hesaplama, cümlenin dilin bileşenleri açısından doğru olup olmadığının kararını verme, sesleri birleştirerek sözcükler oluşturma, uyaklı sözcükler bulma ve tanıma, ses ve sözcük oyunları yapma gibi benzeri işlemler üst dil becerilerinin kapsamına girmektedir (Acarlar ve ark., 2002: 64; Turan ve Gül, 2008: 269). Üst dil becerilerinin gelişimine ilişkin olarak tüm araştırmalarda yaşla paralel bir ilerleme gösterdiği, özellikle pek çok ülkede ilköğretim dönemi olan altı- sekiz yaşlar arasında hız kazandığı bulunmuştur (Acarlar ve ark., 2002: 64).

Okul öncesi eğitimi almış birçok çocuk ilköğretime, daha sonra yararlanabileceği ve üzerine inşa edebileceği temel okuma yazma becerilerine sahip olarak başlamaktadır. Bu çocuklar, hem sözel hem de yazılı dilin temel formlarını öğrenmiş ve alfabe bilgisi ile fonolojik farkındalık becerilerinde başarı sağlamış olmaktadır. Böylece, ileri okuma yazma becerilerine hakim olmaya hazır hale gelerek ilköğretime başlamaktadırlar.

Çocukların fonolojik farkındalığını arttırabilmek için okul öncesi öğretmenlerinin,

- Ses farkındalığı ile ilgili oyunlar oynamaları,
- Çocukların verilen sözcükler arasından farklı sesle başlayanı bulmalarını sağlamaları,
- Çocuklara, bak / tak, fal / bal gibi sözcüklerdeki ses uyumunu fark ettirebilmeleri,
- Çocukların, verilen bir sözcüğün ilk orta ya da son sesini değiştirerek yeni sözcükler oluşturmalarını sağlamaları (sal, bal, kal...),
- Çocuklara, top sözcüğünün “t” sesi ile başladığını ve bununla başlayan başka sözcüklerinde olduğunun bilincine varmalarını sağlamaları,
- Eş sesli sözcüklerin farklı anlamlara geldiği şiir ve yazılar okumaları,

- Ses uyumlu şarkılar, tekerlemeler, şiirler söylemeleri ve ritmik oyunlar, kukla ve parmak oyunları oynamaları,
- Uyaklı sözcükleri bulma oyununda, çocukların sözcüğü örnek vererek bildikleri veya uydurdukları benzer sözcükler üretmelerinin istenmesi (taş/baş, kaz/kaz gibi) oldukça önemlidir (Eliason ve Jenkins, 2003: 253; Sevinç, 2003: 182).

Yazı Öncesi Etkinlikler: Okul öncesi dönemdeki çocukta yazı yazma becerisinin gelişimi karalama ile başlamaktadır ve daha sonra yazıyormuş gibi yaparak yetişkin yazısını taklit etme, yazı yazmanın temelini oluşturmaktadır. Çocuklar, alfabe bilgisi edindikten ve ses duyarlılığı kazandıktan sonra, sembollerle sesleri eşleştirirler ve bazılarında sese bağlı yazmaya benzer yazılar görülebilmektedir. Son olarak da, sözcüğü doğru harfleri kullanarak yazma becerisi gelişmektedir (Sevinç, 2003: 182; Üstün, 2007: 13).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, yazı yazma becerilerini geliştirirken yazı yazmaya ait temel özelliklerin farkına varırlar. Bunlar; aynı harflerin tekrar edilerek yazı yazıldığı, alfabedeki harflerle çok farklı sözcükler oluşturulabildiği, yazı ile sembolize edilen nesne arasında şekil olarak bir benzerliği olmadığı, aynı harfin farklı şekilde yazılabildiği ve sayfa düzeni özellikleridir (Üstün, 2007: 14).

Çocukların yazı becerilerini arttırabilmek için okul öncesi öğretmenlerinin,

- Çocukların küçük kas hareketlerini geliştirici etkinlikler yapmaları,
- Çocukların yazı kullanmasını özendirmeleri,
- Yazı köşesi oluşturup bu köşede bilgisayar, her türlü yazı yazma malzemeleri, renkli kalemler, karton, not defteri, fatura defteri, antetli kağıtlar, yağlı kağıtlar, renkli kağıtlar, makas, yapıştırıcı vb. malzemeler bulundurmaları,
- Çocuklara adlarını yazmalarını özendirmeleri,
- Çocukların düşüncelerini not alıp bunları sınıf duvarlarına asmaları,
- Yazılan yazıların çocuklara tekrar okunması oldukça önemlidir (Sevinç, 2003: 183).

2.2. Akademik Beceri Kapsamında Matematik

Matematik; aritmetik, geometri, denklem, uzunluk, hacim, kütle, grafik, sayılar, gibi matematiği oluşturan kavramlar ve bunların birbiriyle ilişkilerini ve sembollerini kapsayan bir bilim dalıdır. Matematik becerileri ise; kısaca matematiğin sembolleri ile düşünebilme; matematiksel işlemleri ve ilişkileri anlayabilme ve genelleme; matematiksel işlemlerde esneklik, tersine dönebilirlik ve matematikle ilgili konularda bellek gücü gibi özellikleri gösterme olarak tanımlanabilmektedir (Güven ve Balat, 2006: 385). Okul öncesi dönemdeki çocuklar matematik ile ilgili etkinlikler yaparken, matematik kavramlarını ve problem çözme öğrenirler. Matematik etkinlikleri çocukların, objeleri keşfederek, sınıflandırma, eşleştirme, karşılaştırma, sıralama yapmalarını sayıları ve sayılara bağlı ölçme niceliklerini anlamaya başlamalarını sağlamaktadır (Wortham, 2006: 234).

Okul öncesi dönem, çocuğun etkin olarak temel kavramları kazandığı ve gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde kazandırılan beceriler, çocuğun daha sonraki okul yaşamında matematik bilgisinin ve kavramlarının temelini oluşturmaktadır. Çocuklar formal eğitime, önceki yaşantılarına dayalı bir takım matematiksel keşif ve bilgiler bütünü ile başlamaktadırlar (Akman, 2002: 244). Uluslararası Matematik Öğretmenleri Kurulu (National Council for Teachers of

Mathematics, 2000) tarafından, yaşamın ilk yıllarında kazanılmaya başlanılan matematik kavramlarının okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim süresince kazanılmaya devam ettiği belirtilmektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar matematik kavramlarını, günlük aktiviteler içerisinde matematiğe ait kavramlarla karşılaşarak ve çevresindeki materyalleri keşfederek kazanmaya başlamaktadır. Çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarına çok farklı bilgi düzeylerine sahip olarak başlamaktadırlar. Öğretmenler çocukların düzey farklılıklarını göz önünde tutarak, onların gereksinimi olan kavramları geliştirecek nitelikli programlar hazırlamalı, programı farklı zamanlarda ve farklı etkinliklerle onlara sunmalıdırlar (Wortham, 2006: 351).

Okul öncesi eğitim döneminde, düşünme yöntemlerinin ve becerilerinin kazanılmasını sağlayan etkin eğitim ortamlarının çocuğa sunulması oldukça önemlidir. Bu nedenle matematik etkinlikleri dikkatlice planlanmalıdır. Planlamada kullanılacak öğretim yöntem ve teknikleri ve etkinliklerde kullanılacak malzemeler, amaca uygun olarak belirlenmelidir. Okul öncesi dönemde matematik kavramlarıyla ilgili planlamalar, oyunlar, projeler ve günlük etkinlikler üzerinden yapılmalıdır. Bu çalışmalarda kurulacak neden - sonuç ilişkisi, çocuğun daha sonraki akademik başarısını etkilemekte ve bilişsel öğrenme potansiyelini artırmaktadır (Wortham, 2006: 352; Yıldız, 2002: 16).

Çocuklarda matematiğe karşı gelişen tutumun ne yönde olacağını, büyük ölçüde öğretmenlerin matematik ile ilgili etkinliklere verdikleri önem ve gösterdikleri ilgi belirlemektedir (Metin, 2001: 22). Okul yaşamında matematiğin korkulu rüya olmaktan çıkması için; çocuk matematiği öğrenmeye okul öncesi eğitimdeki eğlenceli etkinliklerle başlamalıdır (Dinçer, 2008: 55). Çünkü günlük yaşamdaki deneyimlerle, oyunlarla ve projelerle anlatılan matematik, çocuklarda matematik korkusunun oluşmasını da büyük ölçüde engellemektedir.

Okul öncesi öğretmenleri matematik ile ilgili kavramları, okuma yazmaya hazırlık etkinliklerinde ve çalışma sayfaları üzerinde çocuklara kazandırmaya çalışmaktadırlar. Bu dönemde bulunan çocuklara, hareketsiz, sessiz ve sakin bir şekilde oturtulup kağıt üzerindeki figürlerle yaptırılan çalışmalar, çocukların o konuyla ilgili, meraklarını, heyecanlarını ve coşkularını kısıtlamaktadır. Bunun için matematikle ilgili kavramlar çocuklara mutlaka önce günlük yaşantılarındaki deneyimleriyle, oyun yoluyla ve eğlenceli bir şekilde gerçek materyallerle kazandırılmalıdır (Eliason ve Jenkins, 2003: 387).

Okul öncesi öğretmenleri, çocukları okula hazırlarken günlük yaşam içerisinde çok yönlü fırsatlarla onların matematik kavramlarını geliştirmelerine yardım edebilirler. Çocuklar eşyaları ve nesnelere aralarında paylaşırken, suyu bir kaptan diğerine boşaltırken, büyük ve küçük düğmeleri ayırırken, ritmik alkış yaparken çevrelerindeki yetişkinler para kullanırken (harcarken), bir pastayı dörde bölerken, sofraya hazırlamada her bir tabağın yanına birer tane kaşık ve çatal yerleştirirken ve buna benzer yüzlerce durumda matematiksel işlemleri gözlemlemektedirler. Günlük deneyimler, bilimsel ve sosyal çalışmalar okul öncesi çocuklarının matematikte ilerlemelerine, matematikle ilgili kavramlarını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır (Dodge ve ark., 2002: 134; Eliason ve Jenkins, 2003: 386; Metin, 1994: 74-75).

Matematik ile ilgili kavramlar sadece matematik etkinliklerinde değil, diğer tüm gelişim alanlarıyla ilişkilendirilerek çocuklara kazandırılabilir. Örnek olarak, bir gezi sırasında çocuklar, problem çözme, zaman, sayı ve paralarla ilgili kavramları ya da bir yemek zamanında ölçme, sayı, geometrik şekiller ve işlemle ilgili kavramları farkında olmadan kazanabilmektedirler (Eliason ve Jenkins, 2003: 387).

Meriwether (1997) çocuklara günlük yaşantıları yoluyla somut bir şekilde matematik eğitimi vermek için kahvaltıda münüsündeki yiyecekleri, matematiksel şekilde düzenlemiştir. Mönüde yer alan peyniri küp, elma ve portakalı yarım daire, bisküvileri tam daire, bardaktaki süt ve meyve suyunu silindir şeklinde gösterip çocukların alacağı miktarda çizmiştir. Meriwether, çocuklara mönüsünün nasıl oluşturulduğunu gösterdikten sonra çocuklarında kendi mönülerini yapmalarını istemiştir ve birkaç hafta sonra çocukların geometrik şekilleri ve şekillerin içerdiği miktarları öğrendiklerini gözlemlemiştir (Akt. Dinçer, 2008: 55).

Okul öncesi dönemde ev ortamında oyunla ve keşifle başlayan matematik öğreniminin, çocuğun, heyecan ve zevk duyarak öğrenmeye devam etmesi ve matematiğe karşı olumlu tutumlar geliştirmesi için, ev ortamında ve okul öncesi eğitim kurumlarında çocuğa geniş olanaklar, farklı ve zengin uyarıcılar sunulması önemlidir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların matematik kavramlarını öğrenmeleri ve matematikle ilgili deneyimler yaşamaları amacıyla sınıflarda matematik köşelerinin bulunması önemlidir. Çocuklar bu köşelerde bulunan somut materyaller yardımıyla öğrenme fırsatı bulmaktadırlar. Ev ortamında çocukların matematik ile ilgili kavramlarını destekleyecek olan başta anne babalar ve diğer yetişkinler, onların oyun deneyimlerine çeşitlilik getirmeli, doğal fırsatlardan yararlanmalı ve okulda yapılan etkinlikleri evde tekrarlayarak pekişmesini sağlamalıdır (Dinçer, 2008: 56).

Okul öncesi öğretmenleri sınıflarında hazırladıkları matematik köşesine yerleştirdikleri saat, terazi, tartı, termometre, tahta ve manyetik sayılar, yapbozlar, kağıt, kalem, zarf, abaküs, taşlar, düğmeler, boncuklar, bloklar, ipler, fermuar, halat, kurdele, farklı çeşitte kapaklar, kutular ve kumaşlar, resimler, albümler vb. malzemeleri çocukların ilgisini çekecek biçimde onlara sunmalı, bireysel ya da gruplar halinde çalışmalarına yardımcı olmalıdır. Sınıf ortamına getirilen malzemeler çocukların ihtiyaçlarına göre, öğretmen tarafından özenle seçilmeli, onların sınıf içerisinde rahatlıkla ulaşabilecekleri yerlere yerleştirilerek çocukların oynayacakları yerler düzenlenmelidir. Onları başarabilecekleri problemlerle karşı karşıya getirmeli ve yeterli zaman ve materyal vererek çözmesini ve bundan haz duymasını sağlamalıdır. Çocuklara mantıksal ve problem çözme becerilerini geliştirecek, açık uçlu sorular sormalı ve cevaplaması için fırsat ve cesaret vermelidir. Öğretmen iyi ve esnek bir program hazırlayarak, çocukların matematik kavramlarını doğru öğrenmesi için kavramları doğru kullanmalı ve kalıcılığının sağlanması için sık tekrarlara yer vermelidir (Aktaş Arnas, 2004: 19-20; Jackman; 2005: 152; Wortham, 2006: 352, 354).

Güven ve Balat (2006), yaptıkları çalışmada birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin matematik becerilerini okul öncesi eğitimi alıp almama durumlarına göre karşılaştırmışlar ve araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitimi alan çocukların matematikte okul öncesi eğitimi almayan çocuklara göre daha başarılı olduklarını saptamışlardır.

Wolfgang ve arkadaşları (2003) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemde bulunan çocuklara legolar ile çeşitli matematik etkinlikleri düzenlemişler ve bu çocukların ilköğretim ve orta öğretim düzeylerindeki matematik başarılarını değerlendirmişlerdir. Yapılan bu çalışma sonucunda, matematiksel olarak desteklenen çocukların ilerideki eğitim basamaklarında başarılı oldukları görülmüştür. Bu araştırma, okul öncesi dönemdeki çocukların, kavram ve becerileri öğrenme konusunda desteklendikleri zaman ileride başarılı olduklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve nitelikli eğitim programlarıyla matematik becerileri geliştirilen çocukların, eğitim almayan çocuklara göre matematik becerilerinde çok daha başarılı oldukları ve bu başarının yaşam boyunca devam ettiği görülmektedir. Çocukların matematiksel kavramlarını ve becerilerini geliştirmek için ve ileride karşılaşacakları soyut matematiksel kavramları anlayabilmeleri için ön beceriler olarak tanıma, adlandırma, eşleştirme, karşılaştırma, gruplama, sıralama ve ayırt etme becerileriyle ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

2.3. Dil Gelişimi ve Akademik Beceriler

Yaşamın her alanında kullanılan dilin, okul öncesi dönemden itibaren yeterli düzeyde desteklenmesi çocuğun yaşamı süresince, sosyal ve akademik yaşamını olumlu yönde etkileyebilmektedir. Çocukların doğdukları andan itibaren dil becerileri hızlı şekilde gelişmeye başlamaktadır. Erken çocukluk döneminde, dilin kazanılmasının önemli olduğu ve herhangi bir nedenle dil gelişiminde geri kalınmasının tüm yaşamı etkileyebileceği dil bilimciler tarafından vurgulanmaktadır (Aydoğan ve Koçak, 2003: 1).

Okul öncesi dönemde çocuğun gelişiminde gösterdiği en önemli başarılarından birisi dili kazanmasıdır. Bu dönemde çocukların dil ve bilişsel becerilerdeki gelişimleri diğer becerilerinin gelişimine göre daha ön planda olmaktadır. Piaget'in ve Bloom'un savunduğu bilişsel görüşte dil edinimi zihinsel gelişime dayalıdır. Yani çocuğun zihinsel yetileri (algı, dikkat, bellek vb.) geliştikçe dil becerileri de gelişmektedir (Cüceloğlu, 1991: 204-214; Selçuk, 1996: 64-69). Bu anlamda dil kazanımı öğrenme, algı, bellek gibi bilişsel süreçleri içerdiğinden bilişsel gelişimle yakından ilişkilidir.

Kendini gerçekleştirebilen, toplum içerisindeki yerini ve önemini kavrayabilen, yaratıcı düşünceye sahip; dinlediğini, okuduğunu anlayabilen; duygusunu, düşüncesini sözlü veya yazılı olarak anlatabilen bireylerin yetişmesi ancak anadil eğitiminin yeterli düzeyde alınması sonucunda sağlanabilmektedir.

Anadil eğitimi, okul öncesi dönemde, duyu algı eğitiminin en önemli alanını oluşturmaktadır. Anadil, en önemli anlaşma ve iletişim aracıdır. Bütün bilişsel yeteneklerin, geliştirilmesi anadil ile gerçekleşmektedir. Çocukların okul öncesi ve ilköğretim dönemindeki okuma yazma becerilerinde başarılı olabilmesi için yeterli düzeyde anadil eğitimi alması, kabul edilebilir ve anlamlı sözcükler geliştirmesi ve bunları aktif olarak üretmesi önemlidir (Akt. Haney ve Hill, 2004: 218).

Okul öncesi dönemden itibaren kaliteli bir eğitim almaya başlayan ve yeterli dil gelişim düzeyine ulaşmış olan çocuk, ilkokula başladığı zaman okuma ve yazma becerisini çok daha rahat ve hızlı kazanacaktır (Deniz-Kan, 2006: 19; Mağden ve Şahin, 2002: 44-60). Sesbilgisel (fonolojik) farkındalık becerisinin okuma ve okumaya başlangıçta temel bir beceri olduğu ve okul öncesi dönemde yeterli sesbilgisel farkındalık düzeyine ulaşmış çocukların, okuma becerilerinde çok daha başarılı oldukları ortaya konulmuştur (Jenkins ve Bowen, 1994 akt. Turan ve Gül, 2008: 270). Çocukların okuma yazma becerisinin gelişiminde sözel dil becerisi, genel kültür bilgisi, alfabe bilgisi, fonolojik duyarlılık ve yazı öncesi çalışmaların önemli olduğu vurgulanmaktadır (Deniz Kan, 2006: 307).

Okullarda ileri öğretim kademelerinde öğretme-öğrenme sürecinde öğrenme araçlarının çoğunluğunun okuduğunu anlamaya dayalı olması, akademik başarı ile okuduğunu anlama

arasındaki yüksek ilişkiyi desteklemektedir. Egelioglu'nun (1993) araştırma sonuçlarına göre, bireyin bilgi düzeyindeki öğrenmelerinin okuduğunu anlama düzeyine bakarak yorumlanabildiği ve öğrenmeye ne kadar zaman ayrılırsa ayrılırsa, bireylerin okuduğunu anlama beceri düzeyi yüksek değilse, bilgi düzeyi üzerindeki öğrenmelerin gerçekleşmeyeceği ve buna bağlı olarak akademik becerilerinin yetersiz olacağı bildirilmektedir (Akt. Belet ve Yaşar, 2007: 71).

Çocukların temel kavramlarla ilgili bilgilerinin, okuma, anlama ve matematik derslerindeki akademik başarıları ile ilişkili olduğu görülmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların temel kavram bilgilerinin araştırıldığı çalışmada çocukların kavram bilgileri ile akademik başarıları ve sınıf içi öğrenme davranışları arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, okula başladıkları zaman temel kavramlara ilişkin bilgileri yetersiz olan çocuklarda, kavram yetersizliği ile birlikte öğrenme davranışlarında da yetersizlik görülebileceği ve bu durumun daha sonra çocuğun akademik başarısını etkileyebileceği açıklanmıştır (Glutting ve ark., 1989 akt. Sucuoğlu ve ark., 2008: 207).

Yapılan çalışmalar, temel kavramlar ile birinci sınıftaki akademik başarı arasında ilişki olduğunu ve okula başlarken temel kavramlara sahip olmayan çocukların, birinci sınıfta akademik başarılarının düşük olduğunu göstermiştir (Estes, ve ark., 1979 akt. Sucuoğlu ve ark., 2008: 207).

Okuma ve yazma becerisinin kazanımıyla çocuğun bilişsel yetenekleri, çok daha hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir. Buna bağlı olarak çocuk, akademik becerilerin kapsamında yer alan matematik becerilerinde de çok daha başarılı olmaktadır (Mağden ve Şahin, 2002: 44-60).

Matematiğin, düşünceyi dile getiren özel simge ve sembollerle ifade edilmesi, alanda soyut bir dilin kullanılmasına neden olmaktadır. Matematik kavramlarının bilinmesi, çocuğun bu kavramları telaffuz etmedeki başarısı matematiğe olan ilginin artmasına ve çocuğun bu kavramları yeri geldikçe tekrar etmesine olanak sağlayacaktır (Yenilmez ve Kakmacı, 2008: 532).

Dil ve kavram gelişiminin akademik başarı ile ilişkili olduğunun bilinmesi, ilköğretime başladıklarında çocukların, dil ve kavram gelişimlerinin yeterli düzeyde olması onların akademik başarılarını oldukça fazla etkilemektedir. Okul öncesi dönemde çocukların bireysel özelliklerine uygun olarak tasarlanan dil, matematik ve okuma yazmaya hazırlık gibi etkinlikler hem akademik başarıyı yükseltecek hem de düşünme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

3. Sonuç ve Öneriler

Çocukların ilköğretime başlayıncaya kadar geçirdikleri birçok kritik dönemi içine alan okul öncesi dönemin, özellikle çocukların erken akademik becerilerinin geliştirilmesi yönünden kritik yılları içerdiği yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Okul öncesi dönemde bilişsel gelişimin hızlı bir şekilde ilerlemesiyle akademik beceriler de bilişsel gelişime bağlı olarak ilerleme göstermektedir. Çocukta okuma yazma ve matematik becerilerini kapsayan erken akademik becerilerin gelişimi tesadüflere bırakılmayacak kadar ciddi, bilimsel ve sistematik bir organizasyon ile yönlendirilmesi gereken okul öncesi eğitim yoluyla çocuklara kazandırılabilir. Bir çok eğitimci ve okul öncesi dönemde çocuğu bulunan anne babalar farklı gelişim aşamasında olan çocukların erken akademik becerilerini nasıl destekleyeceklerini bilmemelerinin yanı sıra erken akademik becerilerde çocukların beklenen düzeyde olmadığı durumları da fark

edemeyebilmektedirler. Bu anlamda, okul öncesi öğretmenlerinin ve anne babaların, erken akademik becerilerin kapsamını, becerilere etki eden etkenleri, becerilere etki eden temel becerileri ve çocuklara bu becerileri nasıl kazandırabileceğini bilmeleri ve okul öncesi dönemde çocuklara erken akademik becerileri destekleyici olanaklar ve uygun etkinlikler sunmaları önemlidir. Çocukların hangi dönemlerde hangi becerileri nasıl kazanabileceklerinin bilinmesi, hazırlanacak eğitim programlarının çocuklar için daha etkili olmasını sağlayacaktır.

Okul öncesi dönemde erken akademik becerilerin çocuklara kazandırılması, ileri akademik becerilerin kazanımı için ön koşul niteliğindedir. Bu dönemde kazanılan erken akademik beceriler çocuğu okula ve hayata hazırlamaktadır. Erken akademik becerilerin okul öncesi dönemde çocuklara kazandırılması özdenetimli, girişimci ve araştırmacı, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, yeteneklerini kullanabilen ve başarılı bireylerin yetiştirilmesine temel oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Öncelikle eğitimciler erken akademik becerilerin kazandırılmasına ve gelişimlerinin desteklenmesine inanmalı ve buna yönelik olarak kaliteli eğitim programları hazırlayarak uygulayabilir.
- Eğitimciler çocukların akademik becerilerini destekleyecek, yazılı ve görsel materyaller bakımından zengin sınıf ortamı oluşturabilir ve çocukların bu materyallerle etkileşim içerisinde olmasını sağlayabilir.
- Öğretmenler öncelikle erken akademik becerileri etkileyen temel becerilerin geliştirilmesine önem vererek çocuklarla çalışırken somut materyaller kullanabilir ve çocuğa oyun yoluyla bu beceriler kazandırılabilir.
- Eğitimciler erken akademik becerileri sadece okuma yazmaya hazırlık veya matematik etkinlikleri içerisinde planlama yaparak geliştirmenin dışında, okul öncesi eğitim programları içerisinde yer alan serbest zaman etkinlikleri, oyun, drama, müzik, dil, fen-doğa ve rutin etkinlikler içerisinde de etkinlikler planlayarak çocukların erken akademik becerilerini geliştirebilir.
- Anne ve babalar çocuklarına erken akademik becerileri kazandırabilmek için çocuklarıyla ve birbirleriyle olumlu etkileşim ve iletişime girerek, onlarla nitelikli zaman geçirebilir ve çocukların akademik becerilerini destekleyecek farklı araç gereçleri çocuklarına sunabilir.
- Özellikle risk altındaki çocuklarla birlikte okul öncesi dönemdeki tüm çocukların erken akademik becerilere ne kadar sahip oldukları değerlendirilerek becerileri yeterince kazanamamış olan çocuklara akademik becerileri kazandırmak için eğitim programları hazırlanarak bu eğitim programları uygulanabilir.

Kaynakça

- Acarlar, F., Ege, P., ve Turan, F. (2002). Türk çocuklarında üstdil becerilerinin gelişimi ve okuma ilişkisi. **Türk Psikoloji Dergisi**, 17(50), 63-73.
- Akman, B. (2002). Okul öncesi dönemde matematik. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 23, 244-248.

- Aktan Kerem, E. (2001). **Okul öncesi dönem çocuklarında okuma gelişimi ve okumaya hazırlık programının etkisinin değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Aktaş Arnas, Y. (2004). **Okul öncesi dönemde matematik eğitimi**. (İkinci baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydoğan, Y., ve Koçak, N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimine etki eden faktörlerin incelenmesi. **Mili Eğitim Dergisi**, 159. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/159/aydogan-kocak.htm> adresinden 21.09.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Belet, S. D. ve Yaşar, S. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe derslerindeki tutumlara etkisi. **Eğitimde Kuramdan Uygulamaya**, 3(2), 69-86
- Bishop, D.V.M., and Adams, C. (1990). A prospective study of the relationship between specific language impairment, phonological disorders and reading retardation. **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, 31, 1027-1050.
- Burchinal, R. M., Peisner - Feinberg, E., Pianta, R., and Howes, C. (2002). Development of academic skills from preschool through second grade: family and classroom predictors of developmental trajectories. **Journal of School Psychology**, 40(5), 415-436.
- Campbell, A. F., Pungello, P. E., Miller-Johnson, S., Burchinal, M. and Ramey, T. C. (2001). The development of cognitive and academic abilities: Growth curves from an early childhood educational experiment. **Developmental Psychology**, 37(2), 231-242.
- Chapman, W. J., Tunmer, E. W. and Prochnow, E. J. (2000). Early reading –related skills and performance, reading self-concept, and the development of academic self-concept: a longitudinal study. **Journal of Educational Psychology**, 92 (4), 703-708.
- Charlesworth, R. and Lind K.K. (2007). **Math & science for young children**. (Fifth edition). USA: Thomson Delmar Learning.
- Constantine J. L. (2004). **Relationships among early lexical and literacy skills and language-literacy environments at home and school**. Unpublished Phd thesis, College of Education University of South Florida. Department of Childhood Education College of Education University of South Florida. USA
- Cüceloğlu, D. (1991). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelenk, S. (2003). İlk okuma yazma öğretiminde kuluçka dönemi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 36(1-2). Web: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/141/993.pdf> adresinden 27.09.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Deniz Kan. Ü. (2006). Erken çocukluk yıllarında okuma – yazmaya hazırlık. **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 31,16-20.
- Diñer, Ç. (2008). Okul öncesi eğitimde matematik. **Uluslararası “Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim” Kongre Kitabı**, 55-60.
- Dodge, D., T. Colker, L., and J. Heroman, C. (2002). **The creative curriculum for preschool**. Washington: Teaching Strategies Inc.
- Eliason, C. and Jenkins, L. (2003). **A practical guide to early childhood curriculum**. Ohio: Merrill Prentice Hall.
- Güven, Y. ve Balat, G. U. (2006) 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin matematik yeteneğinin okul öncesi eğitimi alıp almama ve kurumda veya ailesinin yanında kalma durumlarına göre karşılaştırılması. **I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı I. Cilt**, 384-397, İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.

- Haney, M., and Hill, J. (2004). Relationships between parent-teaching activities and emergent literacy in preschool children, **Early Child Development and Care** 174(3), 215–228.
- Hills, V. (2005). Preschool preparation: the importance of an early academic foundation. **The Free Library Articles and Books**. Web: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0EIN/is_2005_Feb_19/ai_n9774660/ adresinden 18.08.2008’de alınmıştır.
- Jackman, L. H. (2005). **Early education curriculum**. (Third edition). USA: Thomsan Delmar Loring.
- Klebanov, P.K., Brooks-Gunn, J., McCarton, C., and McCormick, M.C. (1998). The contribution of neighborhood and family income to developmental test scores over the first three years of life. **Child Development**, 69, 1420-1436.
- Mağden, D., ve Şahin, S. (2002). Beş-altı yaş grubu çocuklarının akademik becerilerini değerlendirmeye yönelik pilot bir çalışma, **Çocuk Gelişimi ve Eğitim Dergisi**, 1(6-7), 44-60.
- Metin, N. (1994). Okulöncesi dönemde matematik eğitimi ve etkinlik örnekler. Ş. Bilir (Editör) **Okul öncesi eğitimciler için el kitabı**. İstanbul: Ya-pa Yayınları
- Metin, N. (2001). Okul öncesi çocuklarda matematik kavramlarının gelişimi. **Çocuk Gelişimi ve Eğitim Dergisi** 1(4-5), 22–26.
- Morrow, M. L. and Gambrell, B. L. (2004). **Using children’s literature in preschool comprehending and enjoying books**. USA. International Reading Association.
- National Association For The Education of Young Children (2001). **Guidelines for preparation of early childhood professionals**. Washington, DC: National Association for The Education of Young Children.
- Neuman, S.B. and Dickinson, D. K. (2002). **Handbook of early literacy development**. Newyork: Guilford Publication.
- Salaway, L. J.(2008). **Efficacy of a direct instruction approach to promote early learning**. Unpublished Phd thesis. Duquesne University. Department of Counseling, Psychology and Special Education, Pittsburgh..
- Selçuk, Z. (1996). **Eğitim psikolojisi**, Ankara: Pegem Yayınları
- Sevinç, M. (2003). Okul Öncesi Dönemde Okuma Yazma Kavramlarının Gelişimi. M.Sevinç (Editör). **Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar**. İstanbul: Morpa Yayınevi, ss.177 -183
- Sucuoğlu, B., Büyüköztürk, Ş. ve Ünsal, P. (2008). The knowledge of the basic relational concepts of the Turkish. **Elementary Education Online**, 7(1), 203-217 <http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say1/v7s1m15.pdfchildren> . adresinden 15. 12. 2009 tarihinde alınmıştır.
- Topbaş, S. (2005). Sesbilgisel gelişim., S. Topbaş. (Editör). **Dil ve kavram gelişimi**. Ankara: Kök Yayıncılık, ss.61-89.
- Turan, F. ve Gül, G. (2008). Okumanın erken dönemdeki habercisi: Sesbilgisel farkındalık becerisinin kazanımı. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler**, 8(1), 265-284.
- Ulusoy, A. (2003). Öğrenme., Ulusoy, A (Editör). **Gelişim ve öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık, 137-148
- Unutkan, P. Ö. (2006). **Okul öncesinde ilköğretime hazırlık**. İstanbul: Morpa Yayınları
- Üstün, E. (2007). **Okul öncesi çocuklarının okuma yazma becerilerinin gelişimi**. İstanbul: Morpa Yayınevi.

Wolfgang, H. C., Stannard, L. L., and Jones, I. (2003). Advanced constructional play with legos among preschoolers as a predictor of later school achievement in mathematics, **Early Child Development and Care**, 173(5), 467–475.

Wortham, C. S. (2006), **Early childhood curriculum, developmental bases for learning and teaching** (Fourth edition). New Jersey: Pearson/ Merrill/Prentice Hall.

Yazıcı, Z. (2002). Okulöncesi eğitiminin okul olgunluğu üzerine etkisinin incelenmesi, **Milli Eğitim Dergisi**, 155-156. Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/yazici.htm> adresinden 11.07.2009 tarihinde alınmıştır.

Yenilmez, K ve Kakmacı, Ö. (2008). İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin matematikteki hazır bulunuşluk düzeyi. **Kastomunu Eğitim Dergisi**, 16(2), 529-542

Yıldız, V. (2002). Okul öncesi dönemde matematik eğitimi. **Çoluk Çocuk Dergisi**, 11, 16-18